Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle

Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Teknologian tutkimuskeskus VTT:n asiantuntijalausunto koskee valtion talousarvioesitystä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (Pl 32) osalta.

1. ***Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (tki) tukemisen haasteet ja kehittämiskohteet - kuinka Suomesta tehdään maailman paras innovaatio- ja kokeiluympäristö?***

Uuden hallitusohjelman linjaukset tki-toiminnan tukemisesta ovat positiivisia. Hallitusohjelman tavoite tehdä **Suomesta maailman paras innovaatio- ja kokeiluympäristö**, pyrkimys nostaa tki-investointien taso 4 prosenttiin BKT:sta, halu panostaa tutkimusympäristöihin ja -infrastruktuureihin sekä ekosysteemien ja Public Private Partnership (PPP) -mallien nostaminen toiminnan keskiöön ovat tärkeitä kirjauksia. Tässä kokonaisuudessa soveltavalla tutkimuksella on keskeinen rooli tutkimuksen ja teknologian siirtämisessä yksilöiden, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan hyödyksi.

Suomi on pitkään ollut yksi maailman edistyneimmistä innovaatioympäristöistä[1]. Suomalaisen tki-toiminnan tukemisen yhtenä keskeisenä haasteena nähdään kuitenkin toiminnan pitkäjänteisyyden ja koordinaation puuttuminen. Yhteiskunnalliset haasteet ovat muuttuneet monimutkaisemmiksi ja innovaatioiden systeemiset vaikutukset ovat korostuneet. Jotta Suomesta voidaan luoda maailman paras innovaatio- ja kokeiluympäristö, tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistavan muutosta tki-toiminnan tukemiseen. Yksittäinen projektirahoitus ei pysty vastaamaan haasteisiin vaan tarvitaan uusia, joustavia, yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön muotoja. Uudentyyppisen PPP-toiminnan käytännön toteutuksessa verkostomaisilla innovaatioekosysteemeillä on merkittävä rooli. Innovaatioekosysteemeissä eri toimijat (yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset ja yritykset) kehittävät tavoitteellisesti yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa. Kaupunkien kehitysohjelmat toimivat alustoina ja lainsäädännöllisiä kokeiluja voidaan tehdä (esim. liikenteen alalla). Verkostoyhteistyö mahdollistaa myös heikommat innovaatiokyvyt omaavien pk-yritysten osaamisen kehittämisen ja pääsyn innovaatiotoiminnan piiriin.

VTT:n näkemyksen mukaan ***maailman paras innovaatio- ja kokeiluympäristö*** syntyy haastelähtöisten ekosysteemien ympärille. Tarvitaan myös rohkeita valintoja teemoista ja siitä, mitä tehdään itse ja mihin haetaan kumppaneita ulkomailta (smart specialization - smart partnering). Painopistevalintojen tulee hyödyttää koko Suomea tuottamalla uusia ratkaisuja globaalisti polttaviin haasteisiin - ja luoden samalla uutta liiketoimintaa, vientiä, investointeja ja työpaikkoja. Teemojen priorisointi tulisi tehdä haasteisiin keskittyen, mutta ei valiten teknologiaratkaisuja. Keskeiset kansalliset tutkimusinfrastruktuurit ja kokeilualustat (testbedit) tulee sitoa tki-kehittämisohjelmiin. Suomesta puuttuu toistaiseksi systemaattiset julkisen ja yksityisen yhteispanostukset tutkimusinfrastruktuurien kehittämiseen. Tässä jäämme selkeästi jälkeen esimerkiksi Ruotsista, jossa PPP-investointeja teknologiainfrastruktuureihin ohjataan Testbed Sweden -strategialla.

Kansallisissa kehittämisohjelmissa tulee huomioida myös ohjelmien tarpeellinen integrointi ja synergiat EU-agendaan ja -ohjelmiin, näin kansallisilla toimenpiteillä saadaan mahdollisimman suuri vipuvaikutus kansainvälisellä tasolla. VTT näkee oman roolinsa mahdollisissa tki-ohjelmissa keskeisenä: VTT:n arvioinneissa on korostettu VTT:n roolia kansallisena pelinrakentajana VTT:n yhdistäessä julkisen tki-toiminnan ja yritykset. VTT

[1] Esimerkiksi Euroopan komission vertailussa Suomi sijoittuu toiseksi Ruotsin jälkeen (European Commission, 2019 Innovation Scoreboard) ja World Economic Forumin vertailussa sijalle 6 (World Economic Forum, 2019 Global Innovation Index).

on vahvasti mukana rakentamassa Suomesta maailman parasta innovaatio- ja kokeiluympäristöä. Se ei synny itsestään vaan sen rakentamiseen tarvitaan uudenlaisia yhteistyömalleja ja pelinrakentajia.

TKI-rahoituksen osalta hallitusohjelman suunta on hyvä, mutta tavoitteen realistisuutta arvioitaessa on huomioitava, että Suomen tki-investoinnit eivät ole vielä koskaan olleet neljää prosenttia BKT:sta. Lisäksi on huomioitava, että yritykset kantavat pääasiallisen vastuun tavoitteen saavuttamisesta. Julkiset tki-investoinnit kasvattavat yksityisten investointien määrää, joten VTT näkee, että olisi tärkeää asettaa myös julkisille panostuksille konkreettinen tavoite ja uskottava suunnitelma (esimerkiksi osana tki-tiekarttaa). Näin yrityksille osoitettaisiin julkisen toimijan sitoutuneisuus tki-panostusten kasvuun pitkälle tulevaisuuteen.

2. Vuoden 2020 valtion talousarvioehdotuksen uudet toimet ja niiden vaikutukset

Panostukset miljardiluokan ekosysteemeihin ja innovaatioihin ovat edellä esitetyn valossa erittäin tarpeellisia. BusinessFinlandin avustusvaltuuksien lisäys (33 milj. euroa) on tärkeää tehtyjen leikkausten suunnan korjaamiseksi. Viime vuosikymmenen aikana tehdyt julkisen tki-rahoituksen leikkaukset ovat kohdistuneet etenkin teollisuutta palvelevan soveltavan tutkimuksen rahoitukseen. VTT:n rahoituksessa tämä näkyy siten, että kotimaisen julkisen rahoituksen vähennykset ovat olleet 62 milj. euroa (2009–2018), josta VTT:lle myönnetyn valtionavustuksen osuus on 21 milj. euroa ja BusinessFinlandin kautta tulevan kilpaillun rahoituksen osuus 41 milj. euroa.

Talousarvioesityksessä kohdennettu rahoitus strategisille ohjelmille on myönteistä. BusinessFinland on keskeisessä asemassa ohjelmatoiminnan kannalta, sillä sen asiakkaina on merkittävä osa Suomen innovaatiotoimintaa harjoittavista yrityksistä. Ohjelmien kautta voidaan osaltaan varmistaa, että yrityksillä, joilla on todistetusti kykyä tulokselliseen TKI-toimintaan, on riittävät edellytykset tehdä tutkimus- ja kehitystoimintaa. Nämä yritykset ovat usein myös niitä joiden aktiivisuus hyödyttää muita yrityksiä. BusinessFinlandin ohjelmatoiminnalla olisi parhaimmillaan mahdollisuus luoda innovaatiotoimintaan temaattista pitkäjänteisyyttä, samalla luoden mielenkiintoisia verkostoja pk-yrityksille osallistua TKI-toimintaan. Lisäksi VTT näkee BusinessFinlandille nyt kohdennetun rahoituksen vaikuttavan positiivisesti myös ns. veturiyritysten TKI-toimintaan. Suomen vientiteollisuus vastaa välillisesti 1,1 miljoonasta suomalaisesta työpaikasta[2] ja näin ollen veturiyrityksillä on merkittävä rooli kansallisten kehitysympäristöjen moottorina.

Talousarvioehdotuksessa VTT:lle suunnattu 3 miljoonan euron lisäys kiertotalouden edistämisohjelmaan on elintärkeä. Kiertotalouden lisärahoituksella vauhditetaan ekosysteemin syntymistä kokoamalla kiertotalouden isoja ja pieniä yrityksiä, tutkimuslaitoksia sekä julkisia viranomaisia (kaupungit, ministeriöt jne.) keskinäiseen yhteistyöhön. Rahoituksella käynnistetään data-alustakokeilu toimimaan uusien palveluiden ja materiaalien arvon säilyttämisen koealustana sekä aktivoidaan suomalaisia yrityksiä ja muita toimijoita EU-hankkeisiin. VTT käyttää rahoitusta myös EU-vastinrahoituksena kiertotalousekosysteemiä palvelevissa yhteishankkeissa. VTT näkee, että vahva kiertotalouden ekosysteemi palvelisi tulevaisuudessa parhaimmillaan yhden kansallisen strategisen kehitysohjelman runkona.

Espoossa 22. lokakuuta 2019

Erja Turunen
Liiketoiminta-alueen johtaja

[2] https://www.metsateollisuus.fi/vientiteollisuus/taloudelliset-vaikutukset-suomessa/